

ОЧУВАЊЕ И ЗАШТИТА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА СРБИЈЕ У ИНОСТРАНСТВУ

**Институт за међународну политику и привреду,
26. јун 2009. год. – Београд, прва конференција**

Међу бројним догађањима која су током 2009. године увела у научни, стручни, административни, политички и сродне јавне дискурсе промишљања о статусу културног наслеђа у периоду транзиције и после ње, реализована је и прва конференција Института за међународну политику и привреду (26. јуна, у Конференцијској сали Института у Београду) на тему *Очување и заштита културног наслеђа Србије у иностранству*. Како организатори истичу, скуп је реализован уз подршку Владе и Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије, а у складу са пројектом *Србија и савремени свет: перспективе и путеви учвршћивања спољнополитичког, безбедносног и спољноекономског положаја Србије у савременим процесима у међународној заједници*, који финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије (ев. бр: 149002Д, за период 2006-2010). У раду конференције – путем реферата, презентација, као и у дискусији после радног дела – учествовало је преко четрдесет особа: научника и стручњака различитих профила, представника министарстава (у Влади Републике Србије), задужбина и удружења грађана, уз пензионисане сараднике Института, заинтересоване аматере и лаике. Став организатора конференције, о потреби за деловањем и у току рада дефинисаним правцима, садржан је у цитату:

„Расправа вођена на скупу покушај је организатора и учесника да укажу на постојеће европске стандарде очувања и заштите културног наслеђа, посебно оног које се налази ван граница Србије а које захтева ангажовање матичне државе, те да се на тим искуствима, научним сазнањима и чињеницама допринесе осмишљавању одрживог модела институционалне сарадње и помоћи у региону, али и државама где се наслеђе данас налази. Водећи

рачуна о томе да су сарадња и помоћ у региону, израз демократских тенденција и предуслов ефикасног очувања и заштите културног наслеђа (које постоји и у Србији), учесници скупа су указали на значај оваквог приступа за унапређење добросуседских односа и стабилности у региону у оквиру европских интеграционих токова, који поред осталог, подразумевају да су мултикултуралност, вишејезичност и различитост начин живота у Европи, а не повод за анимозитете и конфликте.⁴¹

Изузев горе наведених постулата у функцији својеврсне декларације, транспарентно постављени циљеви и наведени резултати конференције посматрани у антрополошком дискурсу, који изузев презентације достигнућа подразумева чињеницу да истраживачи могу бити и предмет истраживања, указује на нове нивое читања такве врсте скупова у функцији интердисциплинарног и интересекторског повезивања. У таквом контексту могуће је излагања и презентације поделити на потцелине које говоре о:

а) Музеализацији покретних културних добара, као и о заштити непокретних споменика културе: Весна Бижић-Омчикус, *У потрази за расутиим српским етнографским благом*; др Србислав Букумировић и Катарина Мано Зиси, *Српски илустровани псалтир (Минхенски псалтир)*, проф. др Синиша Мисић и проф. др Ема Миљковић, *Стање споменика српске материјалне културе у Горњем Полимљу (Црна Гора)*, Растко Васић, *Праисторијски и антички предмети са српског тла у страним музејима*, Божидар Панић, *Гробља српских интернираца у Араду (1914–1918)*;

б) Ретродефинисању историје и традиције: мр Весна Зарковић, *Настајање Србије на заштити културне баштине Срба у Османском царству крајем XIX и почетком XX века*“, мр Ненад А. Васић, *Културна дипломатија – прилог заснивању српске културне дипломатије*“, Спасојевић Саша, *Српска дискографија кроз историју*, Мирјана Драгаш, *Доситеј Обрадовић – дипломата и визионар очувања културног наслеђа Србије*;

в) Комуниколошком приступу проблему очувања културног наслеђа: проф. др Миљојко Базић, *Улога односа с јавношћу у очувању културног наслеђа и идентитета Срба*, Проф. др Слободан Бранковић, *Култура – човек свет (културно наслеђе као извор будућности)*, Марко Стојановић, *Сајбер-простор и дефинисање културног наслеђа*, Александар Јазић, *Култура као пропагандно средство у јачању међународних односа*;

г) Државно-правно-институционалним оквирима очувања културног наслеђа: Татјана Гарчевић, *Улога државних институција у очувању и заштити културног наслеђа Србије у иностранству*, Др Видоје Голубовић, *Очување и заштита културног наслеђа Србије у иностранству*, Проф. др Хасиба Хрустић, *Улога Јапана у унапређењу међународне сарадње у заштити културног наслеђа у иностранству*.

Посебном целином, међутим, сматрам излагање на самом почетку рада конференције, када је др Љиљана Гавриловић презентацијом теме *Зашти-*

⁴¹ *Очување и заштита културног наслеђа Србије у иностранству – прва конференција*, ур. Др Видоје Голубовић, Институт за међународну политику и привреду, Београд 2009, 5.

та културног наслеђа у иностранству: границе поља указала на то да културно наслеђе подразумева питање власништва над културом и право на њено коришћење, а надаље питање контроле територије, граница простора и времена, или, колоквијално речено, тренутка који се узима као почетни за настанак једне земље и њене културе. Надаље, то подразумева период у којем постоји право на коришћење културне баштине што, имплицитно, проблематизује концепт културног добра – као онога које припада једној држави или онога које припада једном народу, односно, одређења које проиилази из појма државе или појмова језика и културе.

Занемаривши потцелине конференције које су се бавиле донекле већ дефинисаним пољима деловања на очувању културног наслеђа, под којим подразумевам процес музеализације покретних културних добара/заштиту непокретних споменика културе и државно-правно-институционалне оквира за њихову херитизацију, у наставку ћу се задржати на антропологизовању потцелина које су биле окренуте ка ретродефинисању историје и традиције, као и савременим комуниколошким принципима очувања културног наслеђа. У том правцу посматрано, чињеница да је на конференцији кроз малтене целокупан рад посебно истицано питање рецентног очувања и заштите културног наслеђа аутохтоних српских мањина у Албанији, Мађарској, Румунији, као и новонасталим државама Македонији, Хрватској и Словенији, а најпре на тренутно државно неодређеној територији Косова и Метохије, преиспитивање улоге појединаца, институција и државе Србије у, најпре, периоду на размеђу 19. и 20. века – у позицији једног од врхунаца борбе за дефинисање српског националног и културног идентитета, те простора у којем би требало да он буде доминантан чинилац – добија ново значење. Аргументација учесника заснована умногоме на покушајима научне реинтерпретације романтичарског „културног права“ српског народа и концептуализацији идеје држава–нација–територија–култура, већ по наведеним насловима из потцелине говори о транспоновању модела из времена утицаја великих империјалних сила на Балкан и србијански државно-друштвени простор. На другој страни, потцелина у којој су разматрани комуниколошки аспекти деловања на очување културног наслеђа у окружењу информатичке цивилизације данашњице, такође у већем делу говори о потреби да се технолошко-информатички инструментаријум комуникације подреди романтичарском моделу и, направивши пун круг, дефинише право на културу као синоним за политичко-државне концепте. Ретроградно инсистирање на својеврсном замрзнутом историјском тренутку као прерогативу за право на културно наслеђе, свеједно да ли је пледирано из дискурса политизованог концепта српске државе на размеђу 19. и 20. века и/или из савремене комуниколошки третиране ретрадиционализације, управо је потврдило ставове др Љиљане Гавриловић о реалној, жељеној или митологизованој контроли културног простора.